

Journal of Social Sciences of Muş Alparslan University

YIL/YEAR: 2023 • CILT/VOLUME: 11 • SAYI/NUMBER: AFRİKA ÖZEL SAYISI

Yazılarda ifade edilen görüş ve düşünceler yazarlarının kişisel görüşleri olup derginin ve bağlı bulunduğu kurumun görüşlerini yansıtmaz.

The opinions and views expressed in the papers published in the journal are only those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the journal and its publisher.

Journal of Social Sciences of Muş Alparslan University

Dağıtım Distribution

Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından yapılmaktadır Is made by Muş Alparslan University Institute of Social Sciences

2149-4622	:	e-ISSN	e-ISSN	:	2149-4622
30/09/2023	:	Basım Tarihi	Published Date	:	30/09/2023
Eylül 2023	:	Yayın Sezonu	Pub. Date Season	:	September 2023
11	:	Cilt	Volume	:	11
Afrika	:	Sayı	Number	:	Africa
2013	:	İlk Yayın Tarihi	Founded	:	2013
Muş	:	Basım Yeri	Place of Publication	:	Muş
Yılda üç defa elektronik olarak yayınlanan uluslararası hakemli ve süreli yayındır	:	Yayın Türü	Publication Type	:	Is an international, periodical, double-blind peer-reviewed and online academic journal published tri-annual
Türkçe ve İngilizcedir; ancak her sayıdaki makale sayısının en fazla üçte biri kadar olmak üzere diğer dillerdeki çalışmalara da yer verilebilir.	:	Yayın Dili	Official Language	:	Turkish and English; however, studies in other languages may be included, up to a third of the number of articles in each issue.
Nisan, Ağustos ve Aralık	:	Periyot	Frequency	:	April, August and December
Muş Alparslan Üniversitesi	:	Yayıncı	Publisher	:	Muş Alparslan University
Muş Alparslan Üniversitesi Külliyesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 49250, Muş/Türkiye	:	Adres	Address	:	Muş Alparslan Üniversitesi Külliyesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 49250, Muş/Türkiye
anemon@alparslan.edu.tr	:	e-posta	e-mail	:	anemon@alparslan.edu.tr
+90 436 249 49 49	:	Telefon	Telephone	:	+90 436 249 49 49
+90 436 249 10 22	:	Faks	Fax	:	+90 436 249 10 22
https://dergipark.org.tr/tr/pub/anemon	:	Ana Sayfa	Homepage	:	https://dergipark.org.tr/tr/pub/anemon

Yayın Kurulu • Editorial Board

Muş Alparslan Üniversitesi Adına Sahibi / Owner	Prof. Dr. Mustafa Alican (Rektör) Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
Baş Editör / Editor-in-Chief	Dr. Öğr. Üyesi Yusuf AYDIN Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
Özel Sayı Editörü / Special Issue Editor	Doç. Dr. Ahmet GÖKÇEN Samsun Üniversitesi / Türkiye
Editörler / Editors	Dr. Öğr. Üyesi Abdulkader DURGUTİ Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Doç. Dr. Atike YILMAZ Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Burçak GÜNDAL Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Doç. Dr. Üyesi Fatma CUMHUR Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Doç. Dr. Hülya KAYA HASDEMİR Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Kenan ALPARSLAN Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Arş. Gör. Dr. Mihrali KÖSELİÖREN Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Necip DÜNDAR Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Okan TÜRK Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Özgür YEŞİLYURT Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Doç. Dr. Turan GÜLER Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Uğur ARCAGÖK Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
İstatistik Editörleri	Dr. Öğr. Üyesi Vedat ALMALI Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Fuat ELKONCA Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Görkem CEYHAN Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
İngilizce Dil Editörleri	Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin YEŞİLÇINAR Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Dr. Öğr. Üyesi Mahmut AKAR Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye Öğr. Gör. Mustafa YILDIRIM Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
Teknik Editör	Arş. Gör. Emrah BAŞ Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye

**Yayın Kurulu Üyeleri / Editorial Board
Members**

- Prof. Dr. Alper KARADAĞ**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Prof. Dr. Murat SERDAR**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Prof. Dr. Abdülcelil BİLGİN**
İnönü Üniversitesi / Türkiye
- Prof. Dr. Robert FREDERICKS**
Universidad Autonoma Benito Juarez De Oaxaca/ Meksika
- Doç. Dr. Canser KARDAŞ**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Doç. Dr. Dilmurod ERNAZAROV**
Tashkent State University of Economics / Uzbekistan
- Doç. Dr. Gabur OZIEV**
International Islamic University / Malezya
- Doç. Dr. Mohammad Jaber THALJI**
Yarmouk University / Ürdün
- Doç. Dr. Mohd Roslan Bin Mohd NOR**
University of Malaya / Malezya
- Doç. Dr. Rahmi SAYLIK**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi Irena Rajchinovska PANDEVA**
Ss. Cyril and Methodius University / Makedonya
- Dr. Öğr. Üyesi Şirin GÜL**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Doç. Dr. Zekeriya ÇAM**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Dr. Öğr. Üyesi İnan KAYNAK**
Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye
- Arş. Gör. Dr. Aslıhan YENİÇERİ ALTINTAŞ**
- Öğr. Gör. Osman TEKELİOĞLU**
- Öğr. Gör. Tuğba ADIGÜZEL**

Sekreteryası / Secretariat
Dizgi/ Layout Editor
Grafik Tasarım / Design

Yıl/Year: 2023 • Cilt/Volume: 11 • Sayı/Number: Afrika

Amaç ve Kapsam

Aims and Scope

Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (anemon), sosyal ve beşeri bilimler alanında özgün ve nitelikli çalışmaları bilimsel bir yaklaşımla ele almak amacıyla yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi 2022 yılından itibaren Nisan, Ağustos, ve Aralık sayısı olmak üzere yılda üç defa düzenli olarak yayımlanmaktadır.

Journal of Social Sciences of Muş Alparslan University (anemon) is a peer-reviewed international journal that publishes original and qualified works with a scientific approach in the fields of social sciences and human sciences. The Journal is published tri-annual in April, August and December starting from 2022 by Mus Alparslan University.

anemon'da yayımlanan yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu, yazarlarına aittir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları Muş Alparslan Üniversitesi'ne ait olup yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz.

Scientific and legal liabilities of the articles published in anemon belong to the authors. The copyrights of the works that are published in the journal are transferred to Muş Alparslan University. No part of this publication may be duplicated and published elsewhere including electronically without permission of the Publisher.

anemon'da sosyal bilimlerle (dil bilimi, din bilimleri, edebiyat, eğitim bilimleri, felsefe, güzel sanatlar, iktisat, işletme, maliye, psikoloji, siyaset bilimi, sosyoloji, tarih, uluslararası ilişkiler vb.) alakalı konularda özgün ve nitelikli bilimsel çalışmalar yer almaktadır. Dergilerimizde yayınlanan tüm makaleler çevrimiçi olarak erişime açıktır ve makale yayını için herhangi bir ücret talep edilmemektedir.

anemon focuses on, but not limited to the following topics: business, economics, educational sciences, finance, fine arts, history, international relations, linguistics, literature, philosophy, political science, psychology, sociology and theology, etc. All articles published in our journals are open access and freely available online. All articles published in our journals are open access, freely available online and no fee is charged for publishing articles

Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (anemon) aşağıdaki indekslerce taranmaktadır:

Journal of Social Sciences of Muş Alparslan University (anemon) indexed and abstracted in:

TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin (Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı)
Index Copernicus
ASOS Index (Akademia Sosyal Bilimler İndeksi)
CiteFactor (Academic Scientific Journals)
COSMOS IF (Cosmos Impact Factor)
CrossRef DOI (Digital Object Identifier)
DRJI (Directory of Research Journals Indexing)
ESJI (Eurasian Scientific Journal Index)
Idealonline
InfoBase Index
ISAM (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi)
JIF (The Journals Impact Factor)
OAJI (Open Academic Journals Index)
ResearchBib (Academic Resource Index)
SciLit
SOBIAD (TR Sosyal Bilimler Atf Dizini)
TEİ (Türk Eğitim İndeksi)

TUBITAK ULAKBİM TR Index (Social Sciences and Humanities Database)
Index Copernicus
ASOS Index (Academia Social Science Index)
CiteFactor (Academic Scientific Journals)
COSMOS IF (Cosmos Impact Factor)
CrossRef DOI (Digital Object Identifier)
DRJI (Directory of Research Journals Indexing)
ESJI (Eurasian Scientific Journal Index)
Idealonline
InfoBase Index
ISAM (TRF Center for Islamic Studies)
JIF (The Journals Impact Factor)
OAJI (Open Academic Journals Index)
ResearchBib (Academic Resource Index)
SciLit
SOBIAD (TR Social Sciences Citation Index)
TEI (Index of Turkish Education)

Yıl/Year: 2023 • Cilt/Volume: 11 • Sayı/Number: Afrika

Danışma Kurulu • Advisory Board

Prof. Dr. Abdullah KIRAN Muş Alparslan Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Mesut IDRİZ International University of Sarajevo / Bosna Hersek
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN İstanbul Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Muhittin MACİT Türkiye Yazma Eserler Kurumu / Türkiye
Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA Mardin Artuklu Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Mustafa AYDIN Stratejik Düşünce Enstitüsü / Türkiye
Prof. Dr. Ali TAŞKIN Cumhuriyet Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Mustafa YAĞBASAN Fırat Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Ali UZUN Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Ramazan YELKEN Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Bayram COŞKUN Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Recai AYDIN International University of Sarajevo / Bosna Hersek
Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Saffet KÖSE İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Erdal BAYKAN Necmettin Erbakan Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Şamil DAĞCI Ankara Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Erdoğan ERBAY Atatürk Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Şahabettin YALÇIN Bingöl Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Eyyup Günay İSBİR İstanbul Aydın Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Şehmus DEMİR Gaziantep Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Güven SAYILGAN Ankara Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Tuncer ASUNAKUTLU Bakırçay Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Turgay UZUN Muğla Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM Necmettin Erbakan Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Veli URHAN Gazi Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. İsmail TAŞ Necmettin Erbakan Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Yasin AKTAY Stratejik Düşünce Enstitüsü / Türkiye
Prof. Dr. Mahfuz SÖYLEMEZ İstanbul Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Mustafa ÇEVİK Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Hüseyin BİLGİN İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Emin ÇELEBİ İnönü Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Ali UTKU Atatürk Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Saim KAYADİBİ Karabük Üniversitesi / Türkiye
Prof. Dr. Bülent SÖNMEZ İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi / Türkiye	Doç. Dr. Mohd Roslan Bin Mohd NOR University of Malaya / Malezya
Doç. Dr. Durmuş Çağrı YILDIRIM Namık Kemal Üniversitesi / Türkiye	Prof. Dr. Recep ASLAN Gaziantep Üniversitesi / Türkiye
Doç. Dr. Elşen BAĞIRZADE Azerbaijan State University of Economics / Azerbaijan	Doç. Dr. Samira AL-KHAWALDEH The University of Jordan / Ürdün
Doç. Dr. Mohammad Jaber THALJI Yarmouk University / Ürdün	Doç. Dr. Súdabe SALIHOVA Azerbaijan State University of Economics / Azerbaijan
Doç. Dr. Fariz AHMADOV Azerbaijan State University of Economics / Azerbaijan	Dr. Öğr. Üyesi Bagdagul MUSSA The University of Jordan / Ürdün
Doç. Dr. Mahmoud JARAN The University of Jordan / Ürdün	Dr. Öğr. Üyesi Nurhodja AKBULAEV Azerbaijan State University of Economics / Azerbaijan

İÇİNDEKİLER • CONTENTS	
ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE	
TARİH VE TOPLUM • HISTORY AND SOCIETY	
<i>Halil Kaya</i>	1
Cihan Harbî'nde Osmanlı Hilafeti ve Fas: Ahmed el-Heybe'nin Sultan Mehmed Reşad'a Mektubu The Ottoman Caliphate and Morocco During the World War I: Ahmed al-Hiba's Letter to Sultan Mehmed Reşad	
<i>Gökhan Kavak</i>	18
Historical Narratives in African Media: The Case of The Continent Afrika Medyasında Tarih Anlatısı: The Continent Örneği	
<i>Zühal Diler, Esma Karadağ</i>	31
Afrika'da Göç ve Zenofobi: Güney Afrika Cumhuriyeti Örneği Migration and Xenophobia in Africa: Case Study Of The Republic of South Africa	
<i>Arif Demirer</i>	46
Batı Afrika'nın Bilinen İlk Devleti; Gana (Gâne) İmparatorluğu The First Known West African State: Ghana Empire	
<i>Vildane Özkan</i>	59
Afrika'yla İlişkilerinde Rusya'nın İşlemselleştirdiği Rus Kültür Alanları Russian Cultural Fields Operationalized by Russia in Its Relations with Africa	
EKONOMİ VE SİYASET • ECONOMY AND POLITICS	
<i>Engin Koç, Boubacar Houdy Barry</i>	76
Afrika'da Bölgesel Entegrasyona Yönelik Bir Örnek: Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu-ECOWAS An Example of Regional Integration in Africa: Economic Community of West African States-ECOWAS	
<i>Burak Yetimoğlu</i>	88
Fas Krallığı'nda Dinin Kurumsallaşması: Yüksek Âlimler Konseyi The Institutionalization of Religion in The Kingdom of Morocco: The Supreme Council of Scholars	
<i>Ensar Küçükaltan</i>	102
Ulus Dönüşüm Sürecinde Pan-Afrikanist Bir Liderlik Örneği: Burkina Faso ve Thomas Sankara An Example of Pan-Africanist Leadership in The Process of Nation Transformation: Burkina Faso and Thomas Sankara	
<i>Hakan Aydın</i>	114
Nigeria: The Effects of Identity Politics on Societal Security Nijerya: Kimlik Siyasetinin Toplumsal Güvenliğe Etkisi	
<i>Serhat Tekin</i>	126
İcat Edilen Miras: Fas Milliyetçiliğinde Geleneğin Yeniden Keşfi Kültürel Miras Turizmi Üzerine Bir Bibliyometrik Analiz	
<i>Ülkü Çiçek</i>	143
The 2012 Tuareg-Arab Uprising in Northern Mali and Regional Actors: The Impact of Libya and Algeria Mali'nin Kuzeyinde Tuareg-Arap Ayaklanması ve Bölgesel Aktörler: Libya ve Cezayir'in Etkisi	
<i>Fatih Dağ</i>	152
Challenges to The Evolution of G5 Sahel into A Regional Security Integration G5 Sahel'in Bölgesel Bir Güvenlik Entegrasyonuna Dönüşmesinin Önündeki Zorluklar	
<i>Mehmet Öztürk, Yusuf Şahin</i>	163
İnsan Merkezci Batılı Çevre Etiğine Karşı Afrika Çevre Etiği: Postkolonyal Bir Eleştiri African Environmental Ethics Against Anthropocentric Western Environmental Ethics: A Postcolonial Criticism	

<i>Samuel Amanor, Hatice Gökçe Demirel</i>	180
The Influence of Hofstede's Cultural Dimensions on Job Satisfaction: A Study of African Expatriates in Turkey* Hofstede'nin Kültürel Boyutlarının İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: Türkiye'deki Afrikalı Çalışanlar Üzerine Bir Araştırma	
<i>Fuad Selamzade, Özgür Yeşilyurt</i>	204
Afrika Ülkeleri Sağlık Sistemlerinin Etkinlik Durumlarının Veri Zarflama ve Tobit Analizleriyle Değerlendirilmesi Evaluation of Efficiency Status of Health Systems of African Countries by Data Envelopment and Tobit Analysis	
<i>Fela Özbey</i>	225
Granger Causal Linkages Between Economic Growth and Fixed Capital Formation in South Africa: A Frequency Domain Analysis Güney Afrika'da Ekonomik Büyüme ve Sabit Sermaye Oluşumu Arasındaki Granger Nedensel İlişkiler: Bir Frekans Alanı Analizi	
<i>Mahmut Baltacı, Elif Aslantürk, Oğuzhan Kodalak</i>	235
Afrika Turizmi Üzerine Bir Bibliyometrik Analiz A Bibliometric Analysis on African Tourism	
SANAT VE EDEBİYAT • ART AND LITERATURE	
<i>Eren Bolat</i>	256
Afrika, Sömürgecilik, İç Savaşlar ve Afrika Edebiyatındaki Yansımaları Africa, Colonialism, Civil Wars and Their Reflections in African Literature	
<i>Adem Doğan</i>	275
Modern Mısır Tiyatrosunda Dil İkilemi Language Dilemma in Modern Egyptian Theater	
<i>Veysel Özbey</i>	290
Mauritius Adası Kolonyal ve Postkolonyal Dönem Mirası ve Mirasın Korunmasına Yönelik Çalışmalar Mauritius Island Colonial and Postcolonial Heritage and Heritage Preservation Efforts	

Okuyucu Mektupları / Letters

Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde (anemon) yayımlanan çalışmalar hakkındaki değerli görüşlerinizi, yorumlarınızı ve önerilerinizi lütfen dergi editörüne iletiniz.

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Aydın
y.aydin@alparslan.edu.tr

Misafir Editörden...

Değerli okurlarımız,

Dergimizin **Afrika Özel Sayısını** selam ve muhabbetlerimizle birlikte sizlere sunuyoruz.

İnsanlığın doğduğu ve dünyanın dört bir yanına yayıldığı topraklara dair konuşacak çok şey var. Birçok medeniyet, zengin coğrafi ve kültürel yapı, onlarca farklı dil, çeşitli doğal varlıklar ve hem yazınsal hem de sanatsal üretimler gibi Afrika'yı güçlü kılan unsurların yanı sıra sömürgecilik, yoksulluk, baskı, şiddet, açlık gibi yadsınamaz dezavantajlılıklar ve daha sayamadığımız birçok olgu geçmişte olduğu gibi bugün de dünya toplumlarını doğrudan ilgilendiren konular olarak bilimsel platformlara taşınmaktadır.

Afrika, köklü tarihsel ve kültürel bağlarımızın ötesinde bugün birçok alanda yoğun ilişkileri ve iş birliğini sürdürdüğümüz önemli bir kıtadır. İnsanlık tarihinin ve medeniyetin oluşumunda başat rol üstlendiği gibi insanlığın geleceğinde de kilit rol oynayacak bu kıta ile Türkiye'nin özellikle son yıllarda oluşturmuş olduğu güçlü bağlara küçük bir katkı hedefiyle yola çıktık. Bu hedef doğrultusunda Anemon Sosyal Bilimler Dergisi ve ORAFAM (Ortadoğu ve Afrika Araştırma ve Uygulama Merkezi) olarak; Afrika'nın tarihsel, kültürel, dini, ekonomik, politik ve edebi yönlerini ele alan bir özel sayıyı literatüre kazandırmanın sevincini taşımaktayız.

Tarihten siyasete, sosyolojiden ekonomiye, turizmden edebiyata kadar bir çok farklı alanda, Afrika özelinde ele alınmış birbirinden değerli yirmi makaleden oluşan **Afrika Özel Sayısının** şüphesiz literatürde önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz. Bu süreçte başta yazarlarımız, hakemlerimiz ve dergi ekibi olmak üzere **Afrika Özel Sayısına** katkı veren herkese teşekkür ediyoruz. Ayrıca akademik ve teknik desteklerinden dolayı Muş Alparslan Üniversitesi Ortadoğu ve Afrika Araştırma ve Uygulama Merkezi (ORAFAM) ekibine de şükranlarımızı iletiyoruz.

Saygılarımla...

Doç. Dr. Ahmet GÖKÇEN

Özel Sayı Editörü